

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U003703

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 12-09-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Хорошун Дар'я Василівна

2. Daria Khoroshun

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0008-1624-1040

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 081

Назва наукової спеціальності: Право

Галузь / галузі знань: право

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 48007 081 Право

Дата захисту: 11-10-2025

Спеціальність за освітою: Правознавство

Місце роботи здобувача: Головне Управління Національної поліції в Харківській області

Код за ЄДРПОУ: 40108599

Місцезнаходження: вул. Жон Мироносиць, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 10814

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 10.85.45

Тема дисертації:

1. Використання спеціальних психіатричних та психологічних знань під час розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи
2. The use of special psychiatric and psychological knowledge during the investigation of crimes against the life and health of a person

Реферат:

1. У дисертаційному дослідженні вперше досліджено теоретичні і праксеологічні засади використання спеціальних психіатричних і психологічних знань під час розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи. Комплексно висвітлено й узагальнено теоретичні основи дослідження проблем використання спеціальних психіатричних і психологічних знань під час розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи. Запропоновано теоретичні положення та практичні рекомендації, які допоможуть слідчим комплексно й обґрунтовано використовувати спеціальні психіатричні та психологічні знання під час розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи з метою удосконалення правозастосовної практики, забезпечення розроблення положень методики розслідування злочинів цієї групи. На підставі аналізу наукової літератури та правових джерел запропоновано п'ятиетапну періодизацію розвитку судової психіатрії в Україні, серед яких: 1) перший етап (1919–1929 рр.) – характеризувався становленням судово-

психіатричної практики, відкриттям перших науково-дослідних установ у галузі психоневрології та формуванням підходів до оцінки осіб із психічними розладами; 2) другий етап (1930–1950 рр.) включає інституційне оформлення судово-психіатричної системи в межах державної охорони здоров'я, розвиток експертних комісій, кадрове забезпечення та навчання фахівців; 3) третій етап (1951–1991 рр.) – період уніфікації методик, впровадження системи спеціалізованих психіатричних лікарень (загального й спеціального типу), а також запровадження комплексних методів діагностики; 4) четвертий етап (1991–2018 рр.) ознаменований переходом до міжнародних стандартів діагностики (МКХ-10), посиленням міжвідомчої взаємодії та реформуванням медико-правової системи; 5) п'ятий етап (від 2018 р. і триває дотепер), охоплює сучасний період і пов'язаний із прийняттям оновленого Порядку проведення судово-психіатричної експертизи, актуалізацією МКХ-11 та викликами воєнного стану в Україні. У роботі констатовано, що правові засади використання спеціальних знань у сфері кримінального судочинства формувалися поступово, під впливом соціальних, правових чинників і пов'язані із розвитком науки. Визначено, що активну роль у цьому процесі відігравали не лише юристи, а й фахівці-психіатри, які сприяли формуванню концепції осудності й обмеженої осудності як фундаменту правової оцінки психічного стану особи. Проведений системний аналіз наукових джерел засвідчив, що наші сучасники зосереджуються переважно на питаннях призначення судово-психіатричної експертизи, рідше психологічної, у провадженнях щодо вбивств, тяжких тілесних ушкоджень чи домашнього насильства. Проте недостатньо уваги приділяється участі спеціалістів в інших процесуальних і непроцесуальних формах реалізації спеціальних знань. Обґрунтовано необхідність розроблення науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо використання психіатричних і психологічних знань у досудовому слідстві за іншими категоріями справ. Уточнено, що спеціальні знання – це такі, що виходять за межі загальної професійної компетенції слідчого, прокурора або суду, і повинні бути використані через залучення експерта чи спеціаліста. Визначено, що спеціальні психіатричні знання застосовуються для встановлення психічного стану особи, а психологічні – для дослідження поведінки психічно здорової особи, налагодження комунікації в межах провадження, особливо з уразливими групами (неповнолітніми, жертвами насильства тощо). З'ясовано, що найпоширенішими формами використання спеціальних психіатричних і психологічних знань у злочинах проти життя та здоров'я особи є: 1) судово-психіатрична експертиза; 2) психологічна експертиза; 3) участь спеціаліста у слідчих (розшукових) діях; 4) надання консультативної допомоги спеціалістами. Наголошено, що реалізація деяких із цих форм є обов'язковою згідно із законодавством, тоді як інші є дискреційними, проте не менш важливими для вирішення спеціальних питань. Наголошено на необхідності дотримання презумпції психічного здоров'я особи при реалізації факультативних форм, аби уникнути порушень прав учасників кримінального провадження.

2. The dissertation study first explored the conceptual provisions regarding the use of special psychiatric and psychological knowledge in investigating crimes against a person's life and health. The theoretical foundations concerning the issues surrounding the application of special psychiatric and psychological knowledge in these investigations are thoroughly highlighted and synthesized. Theoretical insights and practical recommendations are presented to assist investigators in effectively utilizing special psychiatric and psychological knowledge during inquiries into crimes against a person's life and health, aiming to enhance law enforcement practices and develop methodologies for investigating this category of offenses. Through an analysis of scientific literature and legal sources, a five-stage periodization of the development of forensic psychiatry in Ukraine is proposed: 1) 1919–1929, characterized by the establishment of forensic psychiatric practice, the founding of the first research institutions in psychoneurology, and the formation of assessment approaches for individuals with mental disorders; 2) 1930–1950, which involved the institutionalization of the forensic psychiatric system within state healthcare, the development of expert commissions, and the training and staffing of specialists; 3) 1951–1991, marked by the unification of methods, the establishment of a system of specialized psychiatric hospitals (both general and special types), and the adoption of comprehensive diagnostic methods; 4) 1991–2018, signified by the transition to international diagnostic standards (ICD-10), increased interagency collaboration, and reforms within the medical and legal systems; 5) from 2018 to the present, covering the contemporary period with the implementation of

updated procedures for conducting forensic psychiatric examinations, the revision of ICD-11, and the challenges posed by martial law in Ukraine. The study reveals that the legal principles for utilizing specialized knowledge within criminal justice developed gradually, influenced by social, legal, and scientific factors. It is noted that both lawyers and psychiatrists played a significant role in shaping the concepts of sanity and diminished capacity, which serve as the foundation for legally assessing an individual's mental state. A systematic analysis of scientific sources indicates that contemporary scholars primarily concentrate on forensic psychiatric examinations, with less emphasis on psychological evaluations in cases involving murders, severe bodily injuries, or domestic violence. However, there is a lack of focus on the involvement of specialists in both procedural and non-procedural contexts for implementing specialized knowledge. This highlights the necessity to develop scientifically grounded practical recommendations for utilizing such knowledge in the pre-trial investigation of other case categories. It is specified that special knowledge is that which goes beyond the general professional competence of the investigator, prosecutor, or court and must be utilized through the involvement of an expert or specialist. It is determined that special psychiatric knowledge is employed to establish the mental state of a person, while psychological knowledge is used to study the behavior of a mentally healthy individual and to facilitate communication within the framework of the proceedings, particularly with vulnerable groups (minors, victims of violence, etc.). It is established that the most common forms of utilizing special psychiatric and psychological knowledge in crimes against a person's life and health are as follows: 1) forensic psychiatric examination; 2) psychological examination; 3) involvement of a specialist in investigative (search) actions; and 4) provision of consulting assistance by specialists. It is emphasized that the implementation of some of these forms is mandatory under the legislation, while others are discretionary, yet equally important for establishing objective truth. The necessity to uphold the presumption of mental health when implementing optional forms is highlighted in order to avoid violations of the rights of the participants in the proceedings.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Хорошун Д. В. Наукове забезпечення проблематики використання психіатричних знань під час розслідування злочинів проти життя і здоров'я особи. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2023. № 4 (103). С. 281-291.
- Хорошун Д. В. Психологічна експертиза потерпілого у кримінальному провадженні: можливості та особливості призначення. Соціологія права. 2024. Вип. 1-2 (46-47). С. 109-113.
- Husieva V., Khoroshun D. Typical Forms Of Using Specific Expertise During The Investigation Of Crimes Against Human Life And Health: Ways Of Application And Implementation Issues. Archives of Criminology and Forensic Sciences. 2024. № 1 (9). P. 93-100.
- Хорошун Д. В. Взаємодія сторін кримінального провадження з судово-психіатричним експертом під час розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи: засади і форми. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2024. № 2 (32). С. 377-385.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гусева Влада Олександрівна

2. Vlada O. Husieva

Кваліфікація: Доктор юридичних наук, професор, 12.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8614-1573

Додаткова інформація: <https://orcid.org/0000-0001-8614-1573>

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Спіцина Ганна Олександрівна

2. Anna O. Spitsyna

Кваліфікація: д.ю.н., професор, 12.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9131-0642

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний науковий центр "Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса" Міністерства юстиції України

Код за ЄДРПОУ: 02883133

Місцезнаходження: вул. Золочівська, Харків, Харківський р-н., 61177, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство юстиції України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Аркуша Лариса Ігорівна
2. Larysa Arkusha

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.09**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-0422-6416**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Національний університет "Одеська юридична академія"**Код за ЄДРПОУ:** 20933314**Місцезнаходження:** Фонтанська дорога, Одеса, 65009, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Рецензенти****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Кікінчук Василь Васильович
2. Vasyl V. Kikinchuk

Кваліфікація: к. ю. н., доц., 12.00.09**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0003-2241-6384**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Харківський національний університет внутрішніх справ**Код за ЄДРПОУ:** 08571096**Місцезнаходження:** пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство внутрішніх справ України**Ідентифікатор ROR:****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Романюк Віталій Володимирович
2. Vitalii V. Romaniuk

Кваліфікація: к. ю. н., доц., 12.00.09**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-6077-4591**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Харківський національний університет внутрішніх справ**Код за ЄДРПОУ:** 08571096**Місцезнаходження:** пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Щербаковський Михайло Григорович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Щербаковський Михайло Григорович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Невядовський Владислав Олегович

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна